

פרשת וזרא
תשפ"ה
גיליון 246

א לעבטיגער שפּת

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא

מתוך צרה המציאם פרות ורוחה

בתוך הצרה נמצא הצהר

וכך הוא בכל דוחק, בכל צער ומצוקה פְּשומה עלינו להתחזק ולדעת שבתוך כל אלו נמצא הרחבתו וישועתו יתברך ברוך הוא: "גם אפילו בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לנו, כי אם יסתכל האדם על חסדו ה' יראה, שאפילו עת שהשם יתברך מצר לו, גם בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לו, ומגדיל חסדו עמו" (ליקו"מ קצה).

בתוך הצרה נמצא ה'צהר' והאור, בינגע' שרוי גם ה'עונג', בעומק ה'מניעות יש את ה'ניעמות', 'יוצר אור ובורא חושך' ביחד נאמרים בתפילה.

הוי"ה הוא האלוקים

וכך הם דבריו בליקוטי הלכות" (ריבית ה לא) בפרשייתנו: "יזוה יודבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'. כי כל הקושיות שקשה על השם יתברך נמשך מהסתרת האמת, שמשם נמשכים דרכי ה' שאי אפשר להשיג, שהם בחינת צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. והכל בשביל הבחירה.

וזהו: 'יודבר אלוקים', בחינת דין. ויאמר אליו אני ה', בחינת רחמים. הינו שהודיעו שהוי"ה הוא האלוקים, והכל אחד. כי מידת הרחמים ומידת הדין הכל אחד באמת לאמיתו רק שאי אפשר להשיג זאת, כי עצם אמיתת דרכו ומידותיו יתברך אי אפשר להשיג כמו שאי אפשר להשיג את עצמותו יתברך".

אנו לא מבינים, לא מכירים ולא משיגים - אך זו היא הנהגתו ית'. בתוך ה'יודבר א' אל משה" - 'דיבורים' קשים וגבורות- 'אלוקים' - 'דינים', יש את ה'ויאמר אליו אני ה' - 'אמירה' רכה ורחמים מידת הוי"ה.

הבו ונחיה בדרך חיים זו, בדרכי אבותינו ומאורינו - לראות תמיד את חסדו ונפלאותיו הגדולים, וגם זמני מיצר ודוחק לא יעלימו ויטירתו זאת מאתנו. בתוך הצרה נחפש וגם נמצא בעזרת ה' את הרווחה והפדות. ובכך נמשיך עלינו גם את הארת חסדו והבטחתו לאבות הקדושים, להם, ולדורות, את ה'וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב', התגלות עינא פיקחא ממנו יתברך.

שירת הפרשה

"ויאמר אליו אני ה'" - עם ו'נדבר אלוקים' במידת הדין - אלוקים, מסתתרים - רחמים.

גם אם הם נרְאָה קְשִׁיִּים וְדִינִים יֵשׁ לְדַעַת שְׁדָרְכָיו יִתְבָּרַךְ - אֵינָנו מְבִינִים.

'צָרָה' - בְּתִבְתּוֹ 'צָהַר' פְּאוֹתֵינוּ תִּיהֶינָּה מְאָרְגִים נִגְעֵי מִתְחַפֵּץ לְעֵגְגֵי בְּרַחֲמֵינוּ הַרְבִּים.

תְּמִיד נִרְאָה הָאֶרֶת חֲסָדָיו הַגְּדוֹלִים גַּם אִם הֵם בְּצַר וּבְמִצּוֹק מְלִיגִים.

משה רעיא מהימנא קיים את שליחותו כפי שהצטווה, התרה בפרעה שְׁיִשְׁלַח את בני ישראל, אך התוצאות לא נראו לעין, לא רק שאין הרווחה, אלא: "ומנא באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה" - דברים אלו שוטח משה רבינו לפני הקב"ה.

בתוך דיבורים אלו מתגלה לפניו השי"ת "וידבר אלוקים אל משה" - וידבר - דיבר עמו משפט - על שדיבר ואמר: "למה הרעות לעם הזה" (רש"י).

נכון; שזה נראה "הרעות" אך: "אני שמעתי את נאקת בני ישראל ואזכור את בריתי". מדת הרחמים נשאר גם אם היא מלובשת בדין ובהסתרה: "רבי יהודה אמר: כך אמר משה, בשעה שאמרת לי ועתה לכה ואשלחך אל פרעה במידת רחמים אמרת לי, שאתה עתיד לגואלן, שמא עד שבאתי נהפכה למידת הדין; אמר הקב"ה אני ה' - במידת רחמים אני עומד". (מד"ר)

וכך מנהיג הקדוש ברוך הוא את עולמו

היה זה פעם, כשדיבר רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע על דרכי ה' הנעלמים - סיפר עובדה זו: בכפר נידח, גר יהודי דלפון שפרנסתו הייתה מכך ששכר בית מרוח מפרץ העיירה לשלוש שנים. כשהתקרב תום זמן השכירות, והיו יוצאים למכרז חדש - כבר ידעו בני הכפר, שזכות שכירת בית מרוח זו שייך ליהודי זה, ולא התחרו עמו להעלות סכום השכירות.

אולם בשנה אחת - אחד מיהודי הכפר החליט להתחרות עמו, והעלה את הסכום פי כמה מונים שהיה עד כעת, ולבסוף זכה בשכירות.

אותו עני שהפסיד את ביתו ומחייתו, היה מוכרח לצאת בסערת ימי החורף יחד עם בני ביתו לבחוץ, לקור ולכפור, בעוד שהשוכר החדש גר בפנים לבדו.

שוכר חדש זה היה חשוך בנים, ומה גדול היה הפלא שדווקא בשנה זו, ששכר את בית המרוח וקיפח את העני שהושלך לרחובה של עיר, נולד לו בן - לאחר שנים רבות שלא זכה להיפקד בפרי בטן.

כשסיים רבינו לספר סיפור זה, התבטא ואמר: "וכך מנהיג הקדוש ברוך הוא את עולמו...". כלומר; דרכי ה' נעלמים מבינתנו. לא! אין אנו מבינים דרכו הנעלמים.

האור והישועה נמצאים - גם אם אינם נראים

כל פרי קדמה לו קליפה. יש את הפרי - אך זה מכוסה בקליפה, לפעמים בקליפה רכה ולפעמים בקליפה קשה, אך מתחת למעטה הקליפה מסתתרת שם מתיקות הפרי.

"באמת אפילו בכל ההסתתרות, ואפילו בהסתתרה שבתוך הסתרה, בוודאי גם שם מלובש השם יתברך. כי בוודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל".

(ליקוטי מוהר"ן נו).

האור והישועה נמצאים גם בתוך הדחק - ואף שלפעמים הם מוסתרים ונעלמים מעיני האדם.

פניני פרשה

"הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים... הם המדברים אל פרעה מלך מצרים... הוא משה ואהרן" (ו', ל"ו-כ"ז)

לכאורה קשה למה בתחילה קראם בלשון 'יחיד' הוא אהרן ומשה". וכן בהמשך "הוא משה ואהרן". ורק באמצע קראם בלשון רבים: "הם המדברים אל פרעה מלך מצרים".

אולם יש לומר שעצם משה ואהרן היו כאחד, שלא היה ביניהם שום קנאה ותחרות, וכדברי הכתוב: "וראך ושמה בליבו". לכן הם נקראים בלשון יחיד - הוא. אולם כשהיו צריכים לדבר לפרעה שאז היה להם ציווי מפורש: "ואהרן אחיך יהיה נביאך" שם כתוב בלשון רבים: "הם המדברים", כי הרי אז הם היו שניים בפועל ובמציאות.

"ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותתי ואת מופתי" (ז, ט)

אפ"ל על פי המבואר (זוה"ק ויקרא מ"ז ע"ב) בסוד "יתרון האור מן החושך" כי אם לא היה חושך בעולם לא היה ניכר טובת האור, מאחר שהיה אור בקביעות אך היה עולה על הדעת שיש בחינת החושך בעולם, ועי"ש שהאריך בזה.

וזהו: "ואני אקשה את לב פרעה" ולאחריו: "והרביתי את אותתי ואת מופתי - בארץ - מצרים" - דמתוך הקושי באו האותות והגאולה.

"ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה" (ז, טז)

על פי מה דאיתא (ליקו"מ ק"פ ועוד) שאין הדין נמתק אלא בשרשון, וזהו, משה בן שמונים שנה ע"פ הכתוב: "ואם בגבורות שמונים שנה" (תהילים ד'). ובמשנה (אבות ה כב): "בן שמונים לגבורה" הרומז על 'דינים'. ובאהרן כתוב "שלש ושמנים שנה" עם הכולל עולה במספרי פ"ו כמניין "אלקים" דינים.

ואפשר להוסיף: שזה גם לשון "בדברים" - לשון קשה הוא כמובא (רש"י שמות ב'). לכן כשבאו אל פרעה והיו צריכים להמתיק הדין רמוז כאן דינים שיומתק הדינים בשרשון.

"שלח את עמי ויעבדוני" (ז, טז)

'עמי' בגימ' מאה ועשרים, ימי שני חיי אדם. כשברצון האדם לקיים 'ויעבדוני' - חיינו הגשמיים צריכים להיות טפלים לגבוי, וכדברי רז"ל: שהעולם הזה דומה לפרוזדור בטרם הכניסה הטורקלין. וזהו: שלח - את עמי.

כן אפשר לומר: שא"א להגיע לשלימות "ויעבדוני" רק ע"י "שלח את עמי" להתנתק מבני האדם וחברים המעכבים אותו מלעסוק בעבודת

"ממך ומבתיך" (שמות ח ז')

מחיר המעיל החדש

היה זה תלמידו של מוהר"ן, רבי נחמן בן רבי שמואל מטעפליק, שקנה לעצמו מעיל משי יקר, רפוד פרווה יקרה, כשמעיל זה בלט ביופיו ובהידורו הרב.

הפטיר רבי נתן; ו כסבור אתה שכך עלה מעיל זה ?

השתאה רבי נחמן. הלא יודע הוא בדיוק כמה שילם תמורתו !

הסביר לו רבי נתן פשר דבריו; ראה, מעיל כה נאה, אינו בדין שיתחב לארון הבגדים הישן והרעוע. אם כן יש איפה להזמין ארון בגדים חדש ונאה.

"כצאתי את העיר אפרוש את כפי" (שמות ט כט)

התבודדותו של רבי שמואל שפירא מחוץ ליישוב

מיוחד היה הצדיק רבי שמואל שפירא זצ"ל בעבודת ההתבודדות מחוץ ליישוב. תקופות ארוכות בימי חייו, היה יוצא ליער, לשפוך שיח לפני קונו ויוצרו. תוך כדי שהוא נמצא לבדו בשימומן השדות והיערות.

וכך סיפר אותו חסיד אחד - וזכרונות מימי נעוריו על התבודדותו של רבי שמואל שפירא: היה זה בימי עשרת ימי תשובה, ימים בהם רבי שמואל היה שוהה באתרא קדישא במירון. התהלכתו על מדורגות הר מירון, לעבר מערת בית שמאי. כשלתע עלו ובקעו מבין נקיקי מערות ההר שאגות וצעקות, מלווה באנחות קורע לבבות. שאגות וצעקות מעומק הלב שהדהדו במדרונות הרי מירון.

וממשיך בסיפורו; נפעמתי, לא זיהיתי את הקול, הכאב והשעווה שעלו ובקעו - טשטשו את הקול עצמו. וכך מצאתי את עצמי צועד שעה ארוכה בין סלעי וברקני ההר בעקבות הקול.

כשהגעתי סמוך למערה, הרגיש כנראה רבי שמואל בפסיעותיי הקרובות, הקול הלך ונחלש, ובהגיעי לפתח המערה נשתתק הקול לגמרי, ומהמערה יצא העובד רבי שמואל שפירא, כשפניו אדומות כאש.

הוא לא שם אלי את ליבו, והמשיך בהליכתו במרחבי ההרים, בהמשך עבודתו בקודש.

ועוד על התבודדותו מחוץ ליישוב של רבי שפירא זצ"ל.

היה זה בשנת תשי"ח - ימי מלחמה בארץ ישראל, ובלילות הוכרז על 'עוצר' בשעות הלילה, שפירושו; שיש לשהות בבתיים בשעות אלו של הלילה.

ובאישון ליל מאלו הלילות, מבחין אחד השוטרים שתפקידו לאכוף את העוצר בדמות שחוחה החומקת לה בדרך ברחוב, לכיוון השדה שבפאתי העיר.

חשדו נייער, הוא נחפו אל הדמות השחוחה, ונתקל בעיניו העצומות של רבי שמואל שפירא.

"לאן אתה?" משתומם השוטר על העזות.

"אל השדה הסמוך, להתבודדות".

"התבודדות - מה זה", תמה השוטר.

"להתבודד ולהתפלל לפני ה'".

"יש עוצר ברחובות", משתומם השוטר, "ואם יפגע בך חלילה כדור טועה לא תוכל להתבודד יותר...".

"איך יפגע?" תמה רבי שמואל תמיהה גדולה, "והרי ה' יתברך איתך, הוא מגונן עלי... !"

הלה שהתרשם מהתום והפשיטות, מהטוהר והביטחון הפנימי, עזב את משימתו על מנת להסיע את רבי שמואל ברכבו אל הישדה.

וכשהגיעו ל'פעלד' החנה את מכוניתו, המתין שעה ארוכה עד שרבי שמואל סיים את התבודדותו וליווה אותו חזרה אל ביתו.

מן הקציר הראשון ישיגי התנאים | פחם ובהתלהבות

לדיים יקרים ! נמצאים אנו בימי החרף הקרים, בחוץ קר אך בפנים בלב שלנו צריך להיות חם, להתחמם בדברי תורה, בדבורי התפלה. להתלהב לדבר מצוה, לא להיות 'שנוניים וקרים' - שפך מתגבר הקור גם בלבנו פנימה - אלא להתלהב בהקמיות ובאש קדש.

תענוג מיוחד הוא ללמד תורה בחרף, כשבחוץ קר, וטפות הגשם מטפטפים על החלונות, ובפנים בית המדרש, בתוך הפתח, או בפנים הבית, אנו מתחממים באש התורה, באמר אב"י, אומר רבא. אנו מתפללים בהתלהבות בכל הכוח, וכמו שכתוב "כל עצמותי תאמרנה" וקף מתחממים אנו בהקמיות של קדשה, הקמיות של תורה ותפלה, דרך ההתלהבות בכל ה"ברעו".

ספר פעם החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, שפגש פעם באחד מימי החרף הרוסי הקשה והחודר לעצמות, את החסיד שצעב את קונו בכל לב ונפש רבי מתתיהו הפהן מאומן, והתחיל לומר באזניו חדושים יפים ונפלאים בעבודת השם, מתבל בדבורי התעוררות והתנחלות, והקר חודר בעצמותי וממש אני עומד לקפא.

פניתי לרבי מתתיהו ואמרתי לו: אינני יכול לקבל יותר את הקר הנורא הזה... ואלו רבי מתתיהו הביט בי בתמהון: לא קר לו בכלל... כי כל מוחו ולבו היו בדברי תורה שהלהיבו וחתמו את גופו - עד שלא הרגיש בקר הנורא.

נתחמם גם אנו בתורה ובתפלה בהתלהבות ובחיות. ועוד יותר, דוקא בימים חרפיים אלו.

ה'. וכדברי הרמב"ם: (הל' דעות פרק ו') שדך ברייתו של האדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר חבריו.

'קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים... ויהיו דם. והיה דם בכל ארץ מצרים' (ז יט)

מפרשי התורה עומדים בכפילות הלשון "ויהיו דם - והיה דם". ויש לומר ע"פ המובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה ו) עיקר התשובה שישמע בזיונו וידום וישתוק, וע"י "הדום" ניתקתו דמו שבחלל השמאלי שבלב ששם מדור היצה"ר, כמ"ש "ולב כסיל לשמאלו". ולפי"ז מתפרש "ויהיו דם - והיה דם" שע"י הדמימה זוכים לדמימת התאוות.

"ונתתי אותה לכם מורשה" (ו', ח')

מורשה עם מ' ולא ירושה עם י'. אפ"ל; רמז למ' שנה שהיו במדבר עד שירשו את הארץ.

"ועל כל מקוה מימיהם" (ז', ט')

אפ"ל: כל בגימ' חמישים, כוחו של מקוה שמעלה את האדם מחמישים שערי טומאה לחמישים שערי טהרה. וכדברי המשנה "לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם" ש"מי" - חמישים, מהותו של מקוה שנמשך משער הנר"ן (ליקו"מ תורה ו"ז) מטהר את בני ישראל.

ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת ליבו גם לזאת" (ז' כ"ג)

"ויפן" - מלשון המשנה: "ואל תאמר כשאפנה אשנה שמא לא תיפנה", וזהו: "ויפן" ש"בא אל ביתו" ודחה את אזהרת משה, לכך נתקיים בו: "ולא שת ליבו גם לזאת", המשכו של המשנה: "שמא לא תיפנה".

עוד אפשר להוסיף בדרך צחות באמירה החסידית "והם לא ידעו את דרכי" והם- לשון "והי"ם" - בשפת ה"אידיש" משמעותו: ב"בית", שבבית יותר קשה לעבודת ה' מאשר בבית המדרש. וזהו: "ויבא אל ביתו ולא שת ליבו גם לזאת".

"ויסר הצפרדעים ממני ומעמי" (ח, ד)

פרעה הרשע חשב לפני כן על עצמו ואח"כ על עמו - כדבריו: "ממני ומעמי". ולעומת זאת להבדיל: משה רבינו כשהתפלל לה' לאחר - שפרעה היצר יותר לעם ישראל כשמשה ואהרן דיברו עמו, ובני ישראל היה להם טענות קשות עליהם באמרם: "ירא ה' אליכם וישפוט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה..." (שמות ו' כ"א) הזכיר וביקש מקודם על בני ישראל ורק לאחר מכן הזכיר אותם, כדברי הפסוק (שם כ"ב): "למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתני", מקודם לעם ואח"כ שלחתני.

ויעוין ב'ליקוטי מוהר"ן' (ע"ט) על המסירות נפש שיש להצדיק, ובייחוד משה רבינו על כלל ישראל - בכתבו: "כי משה מסר נפשו בעד ישראל, כי ידע שפלותו באמת, וידע חשיבות וגדולת וגדולת ישראל, כמו שכתוב: "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם, ומחמת זה מסר נפשו וחיותו בעד".

"והיה לנכס" (ח' י"ב)

כנס חסר י'. ובהמשך הכתוב "היה כנים בכל ארץ מצרים" עם י'.

אפ"ל: ע"פ דברי חז"ל (סוכה ה') "שמעולם לא ירדה שכניה למטה מעשרה". ולכן כשהכה בעפר הארץ חסר י', אך בהמשך שזה התפשט כבר באדם ובהמה כתוב: כנים מלא עם אות י'.

זוית ראיה <<

גם אם נכנסים לצרה חלילה, נדע שיש פתחים כנגד זה לצאת משם. "ודע, שיש פתחים הרבה בחושך הזה לצאת משם, כמו שאמרו חז"ל 'הבא לטמא, פותחין לו'... נמצא, שיש פתחים הרבה בחושך גם לצאת משם". (ליקוטי מוהר"ן)